

Suomen luonnonsuojeluliiton Nokian yhdistys ry.
c/o puheenjohtaja Keijo Rantanen
Valkoseläntie 9
37120 Nokia
050 574 9064
nokianluonto@gmail.com

12.02.2024

tweb: NOK/391/05.00.01/2019

Nokian kaupunki
Kaupunkikehityspalveluiden kirjaamo
Harjukatu 21
37100 Nokia
kaupunkikehityspalvelut@nokiankaupunki.fi

ASIA Mieli-pide osallistumis- ja arviointisuunnitelmaan Harjuniityn keskustan asemakaavaluonnoksesta tweb: NOK/391/05.00.01/2019

Kiitämme mielipiteen antamiseen saamastamme lisääjasta ja lausumme Harjuniityn keskustan osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta (OAS) mielipiteenämme seuraavaa.

Suunnitteluala-ue sijaitsee geologisesti ja kulttuurisesti poikkeuksellisen monipuolisella ja arvokkaalla alueella. Alueen luontoarvot ovat kiistatta ainutlaatuisia ja osin valtakunnallisesti arvokkaita. Näitä lähtökohtia ei ole otettu riittävästi huomioon asemakaavaluonnosta laadittaessa. Suunnitteluala-ueen Haaviston ja Utolan lehdot eivät ole kompensoitavissa muilla kohteilla.

Kaupunki on hoitanut ilmastonmuutoksen torjunnan tavoitettaan vastuullisesti, minkä toteamme myönteisenä. Toisaalla kaupunki on laiminlyönyt luontokadon torjunnan, joka on ilmastonmuutoksen ohella yhtä vakava riski elämän säilymiselle.

Kaupungin tulee ottaa luontokadon torjuminen tosissaan ja olla edelläkävijä sen pysäyttämisessä. Kaupungin on välttämätöntä nostaa suojeltujen alueiden moitittavan alhaista 2,4, prosentin pinta-alaansa. Luku on alhaisin Pirkanmaan, Etelä-Suomen ja koko maan suojeluprosenttien keskiarvosta.

Kaupungin tulee kantaa vastuunsa luonnon monimuotoisuuden säilymisestä. Se onnistuu jättämällä arvokkaat luontoalueet luontoa pirstovan, hävittävän ja heikentävän maankäytön ulkopuolelle ja suojelemalla ja ennallistamalla luontoa.

OAS:n asemakaavakartassa on osoitettu maankäyttöä luonnonsuojelulain 29 §, uhanalaisten luontotyyppien ja vesilain 3 § suojaamien norojen ja purojen esiintymille. Edellä mainitut luontotyypit ovat korvaamattomia luonnon monimuotoisuuden ylläpitäjiä. Suunnitelmassa ovat huomioimatta luonnonsuojelulain 49 §:n Euroopan Unionin luontodirektiivin liitteessä IV(a) tarkoitetut tiukasti suojellut eliölajit, kuten liito-orava ja lepakkolajeja. (Liite 2).

Vaadimme, että Harjuniityn keskustan osallistumis- ja arviointisuunnitelman maankäytön luonnos palautetaan uudelleen valmisteltavaksi ja uudistetaan arvokkaat luontoalueet sekä kulttuuriset ja geologiset kohteet säilyttäväksi alla esitetyn perustein ja keinoin.

PERUSTELUT

1. Yleistä
 2. Asemakaavaluonnoksen vaikutusten arvioiminen
 - 2.1. Asemakaavaluonnoksen vaikutusten arvioiminen
 - 2.2. Uhanalaisten ja luonnonsuojelulain 29 § luontotyyppien maankäyttö
 3. Luontoselvitysten päivittäminen ja täydentäminen
 4. Asemakaavasuunnitelmasta luontoon kohdistuvien riskien ehkäisy
 - 4.1. Uhanalaisten luontotyyppien, merkittävän eliölajiston ja luonnon monimuotoisuuden säilyminen
 - 4.2. Nokianvirran rantaa ja lehtoja halkaiseva virkistysreitti
 - 4.3. Luontokadon torjunta ja ilmastonmuutoksen hillintä
 5. Kulttuuristen kohteiden huomioiminen
 6. Ympäristöhäiriöt
 7. Asemakaavaluonnos on ristiriidassa voimassa olevan osayleiskaavan kanssa
- Lopuksi
Liitteet

1. YLEISTÄ

Lainaus Harjuniityn keskustan asemakaavaluonnoksen OAS:n selostuksesta:

”Nokian kaupunkistrategian tavoitteita ovat kasvua mahdollistava kaupunkirakenne ja liikenneverkko.

Kaupunki toimii dynaamisesti uusien, monipuolisten asuin- ja yritysalueiden suunnittelussa ja käyttöönnotossa sekä keskustan tiivistämisessä ja asemanseutujen rakentamisessa.

Kehitämme ranta-alueita nokialaisten yhteisen käytön lisäksi asumiselle. Liikenneverkkoratkaisut mahdollistavat sujuvan sisäisen ja muun asioinnin. Lisäraiteen saaminen kehittyvälle lähijunaliikenteelle on keskeinen tavoite. Kaupungin strategian kärkihankkeita ovat sujuvan ja nopean joukkoliikenteen kehittäminen ja rantojen kaupunki.”

Asemakaavaluonnos on jo tavoitteiltaan ristiriitainen ja luontoon kohdistuvilta seurauksiltaan tuhoisa:

”Haasteiden lisäksi uudet suunnitelmat voivat myös tarjota alueelle lisää mahdollisuuksia korostaa sen olemassa olevia maisema-arvoja. Selvitysalueen sisälle voitaisiin tuoda uusia kulkuväyliä, ja nyt alueen keskelle piiloon jäävä Nokianvirran varsi voitaisiin tuoda paremmin osaksi ympäröivää maisemaa huomioiden kuitenkin Nokianvirran lähiympäristön maakunnalliset maisema-arvot, arkeologisesti merkittävät kohteet sekä luonnonsuojelualueet.”

Huomautamme, että samaan aikaan on mahdotonta ottaa huomioon Nokianvirran lähiympäristön maakunnallisia maisema-arvoja, arkeologisesti merkittäviä kohteita, luonnonsuojelualueita ja uhanalaisia luontotyyppijä, kun uusilla kulkuväylillä esitetään halkaistavaksi kaikkia mainittuja arvokkaita kohteita ja uhanalaisten ja erityissuojeltavien lajien, kuten liito-oravan ja lepakoiden elinympäristöjä.

Luonto ei ole hyödyke, jota tuotteistetaan virkistyskäyttöön tai maisemaksi kulloistenkin mielihalujen mukaan. Pidämme esitettyä luontoa esineellistävää asennetta asiantuntemattomana ja kestäättömänä.

Pidämme kaupungin dynaamisten kärkihankkeiden vakavana puutteena sitä, että luontoa tai sen arvoa ei näy tavoitteissa millään tavoin. Kaupunkistrategiassa ja Harjuniityn

asemakaavaluonnoksessa luontoa kohdellaan kuin valinnaista resurssia ihmisten loppumattomien tarpeiden ja toiveiden täyttämiseen.

Kaupungin yllä luetellut dynaamiset tavoitteet ja kärkihankkeet eivät ole yhteen sovitettavissa suunnittelualueella sijaitsevien Haaviston ja Utolan arvokkaiden geologisten sekä luonto- ja kulttuurialueiden kanssa. Strategiset tavoitteet eivät ole itseisarvo, joka oikeuttaisi pirstomaan ja hävittämään kunnan viimeisiä jääkaudelta säilyneitä lehtoja, kallioluontoa ja kulttuurisesti arvokkaita alueita. Kansaa rannoille kuljettavan ja rantoja asuttavan ”Rantojen kaupungin” tavoite on syvässä ristiriidassa siihen, että Ekologinen Nokia ei ole suojellut metriäkään omistamiaan rantoja.

Olemme aiemmin kritisoineet virkistysreittien sijoittamista arvokkaisiin luontokohteisiin. Suunnitelmassa Nokianvirran rantaan ja lehtoihin osoitettu virkistysreitti olisi kohtalokas virhe, joka toteutuessaan johtaisi luontokadon jatkumiseen. Tämä ei ole millään perusteilla hyväksyttävää.

Luonnolla on itseisarvo ja arvokkaat ja korvaamattomat kohteet tulee rauhoittaa virkistyskäytöltä. Maankäytön suunnittelu tulee tehdä luontoa sekä geologisia ja kulttuurikohteita säilyttäen.

5.2.2021 ja 22.2.2023 Harjuniityn seisakkeen osayleiskaava- ja osayleiskaavamuutoksesta antamissamme mielipiteissä olemme esittäneet huolestamme Harjuniityn keskustan kaavasuunnitelmien seurauksena luontoon kohdistuvista menetyksistä ja heikennyksistä. Olemme jättäneet maankäyttö- ja rakennuslain 62 § mukaisesti mielipiteitä, mutta emme ole saaneet näihin perusteltuja kannanottoja, vaikka maankäyttö- ja rakennuslain 65 § 2 momentti tätä edellyttää.

Julkisuudessa on ollut esillä ehdotuksia kaavoituksen menettelyyn. Niissä maa-alueet jaetaan esimerkiksi viiteen luokkaan seuraavien tekijöiden mukaan: kulttuuriympäristön, maiseman ja luontoarvojen säilymiseen. Näin tulisi toimia Nokiallakin ja suunnata rakentaminen näitä arvoja vähiten heikentäviin kohteisiin. Nykyään Nokian kaavoituksesta ja rakentamisesta puuttuvat edellä kerrottujen arvojen mukainen ohjaava määrittely.

2. ASEMAKAAVALUONNOKSEN VAIKUTUSTEN ARVIOIMINEN

2.1. Asemakaavaluonnoksen vaikutusten arvioiminen

Aluksi huomautamme, että Harjuniityn OAS:n asemakaavaluonnoksen kartta on pakattu niin pieneen kokoon, että luonnoksen luontoon ja ympäristöön kohdistuvista vaikutuksista on vaikeaa ja mahdotonta saada selvää. Kaavakartoilta on voitava edellyttää selkeyttä ja luettavuutta.

Asemakaavaluonnoksessa suunnitellun seisakkeen lähelle osoitetaan kerrostalo- ja ripotellen omakotiasutusta.

Suunniteltua 4.000 asukkaan määrää ei voi liimata suunnittelualueelle arvioimatta asutuksesta syntyvää kulutusta ja luontoon kohdistuvaa häiriötä ja menetyksiä. Asemakaavaluonnoksen OAS:ssa hankkeen vaikutuksia arvioidaan kasvun, yhdyskunnanrakenteiden ja liikenteen kannalta. Mittavan asukasmäärän mukana

arvokkaaseen luontoon ja ympäristöön kohdistuvat seuraukset ja luonnon pinta-alan väistämättömät menetykset ovat arvioimatta. Tämä on kaavasuunnitelman selkeä puute ja edellyttää näiden vaikutusten arviointia.

Pidämme ongelmana sitä, että raideliikenteen ja suunnitellun seisakkeen edellyttämä asukasmäärä aiotaan sijoittaa luonnon kannalta arvokkaalle alueelle. Harjuniityn asukkaista murto-osa tulisi käyttämään junaa, kun enemmistölle alueen asukkaista kulku bussilla, pyörällä tai kävellen suoraan keskustaan on logistisesti järkevämpää.

Harjuniityn asemakaava-alueen kerrotaan perustuvan ja rakentuvan raide-, bussi- ja kevyeen liikenteeseen. Näin ollen tulevilla asukkailla tämä on tiedossa jo asuinpaikkaa valitessaan. Tällä perusteella asuntokohtaisten autopaikkojen määrää voidaan vähentää yleisestä mitoituksesta. Esitämme autopaikkojen mitoituksen tarkastelua ja supistamista.

Kaavaluonnoksen maankäyttöä voi sanoa tuhlailevaksi, kun kerrostalojen pysäköintipaikkoja on osoitettu jopa nelinkertaisesti rakennuksen pinta-alaan nähden, kuten Myrskykadun itäpuolella. Pyrykadun ja Tuulikadun pysäköintipaikkojen pinta-ala vie myös suhteettoman suuren pinta-alan.

Sitowise Oy:n raportin mukaan oikean ohjearvon käyttäminen johtaa siihen, että käytännössä kaikki kaavassa esitetyt asuinalueet sijaitsevat melualueella. (Nokian Harjuniityn osayleiskaavan melu- ja värinäselvitys, Sitowise Oy 2020)

Esitämme, että luonnon säästämiseksi pysäköintiä osoitetaan radan pohjois- ja eteläpuolelle rakennettaviin pysäköintitaloihin, jotka toimivat samalla melusuojana. Pysäköinniltä vapautuvaa tilaa osoitetaan säilytettäväksi luonnontilaisena ja puustoisena.

Asemakaava-alueen tuhansien ihmisten mukanaan tuoma virkistyskäyttö aiheuttaa lähiluontoon kulutusta ja häiriötä, joka kohdistuu ensisijaisesti Haaviston pienelle ja arvokkaalle luonnonsuojelualueelle. Haaviston luonnonsuojelualueesta tulee koirien käymälä, jos tätä ei ennakoita jo suunnitteluvaiheessa. Koirien tuoma kemiallinen kuormitus on myrkyä lehtokasvillisuudelle. Haaviston lehdon kasvillisuudelle ja muulle eliölajistolle tämä olisi merkittävä taantumiseen ja häviämisen johtava riski.

Esitämme, että Harjuniityn keskustaan suunnitellun asukasmäärän ympäristöön aiheuttama kulutus ja häiriö arvioidaan.

Esitämme, että asemakaava-alueelle osoitetaan paikka koirapuistolle raiteen läheisyydestä.

2.2. Uhanalaisten ja luonnonsuojelulain 29 § luontotyyppien maankäyttö

Asemakaavaluonnokseen on osoitettu asuinrakentamista, pysäköintiä, teitä, raideliikenteen maankäyttöä ja virkistysreittejä luonnonsuojelulain mukaisille ja uhanalaisille luontotyypeille. Kaikki keski- ja runsasravinteisten lehtojen luontotyypit ovat uhanalaisia vaarantuneita VU. (Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus 2018: Suomen uhanalaiset luontotyypit)

Idässä Utolassa on osoitettu rakentamista kosteaan lehtoon AR 34. Kiinteistöllä AR 59 rakentamista on osoitettu liian lähelle pohjoispuolella kosteassa lehdossa virtaavaa puroa.

Haavistossa on kolmelle tuoreen lehdon päälle osoitettu rakentamista ja pysäköintiä Mielestämme tämä ei ole vastuullista maankäyttöä.

Esitämme, että luonnonsuojelulain 29 § mukaiset jalopuu- ja pähkinäpensaslehdot sekä uhanalaiset luontotyytit rajataan rakentamisen ja muun maankäytön ulkopuolelle. Liitteissä 1a, 1b, 1c ja 1d osoitamme edellä kerrotut maankäytön ongelmakohdat.

Esitämme, että Haaviston luonnonsuojelualue ja Nokianvirran lehdot rauhoitetaan massavirkistyskäytöltä rajaamalla Haaviston luonnonsuojelualue pohjoisreuna metalliaidalla. Virkistyskäyttö tulee ohjata Haavistontien pohjoispuolen vähemmän haavoittuville alueille.

Luonnonsuojelualueet on perustettu ennen kaikkea luonnon ja lajiston säilymiseksi. Virkistyskäyttö luonnonsuojelualueilla johtaisi lakisääteisten suojeluarvojen taantumiseen.

3. LUONTOSELVITYSTEN PÄIVITTÄMINEN JA TÄYDENTÄMINEN

Harjuniityn keskustan asemakaavaluonnoksen suunnittelualueelta on laadittu luonto-, liito-orava-, lepakko- ja linnustoselvitykset sekä Utolan kasvillisuus selvitys. Ne osoittavat kiistattomasti suunnittelualueen alueellisesti ja lehtojen osalta valtakunnallisesti arvokkaaksi kohteeksi.

Ammattitaitoon ja erityisosaamiseen perustuvissa luontoselvityksissä esitetään Nokianvirran rinnealueen säilyttämistä nykytilassaan. Pidämme moitittavana sitä, että asemakaavaluonnoksessa tämä on jätetty huomioimatta.

Ilmeisesti enempää kaavoittaja kuin kaupunkikehitysjohto ja asiaa käsittelevän lautakunnan jäsenet eivät tunne suunnittelualueen luonnon, geologisia ja kulttuurisia erityispiirteitä.

Tarjoudumme järjestämään suunnittelualueella yhteisen katselmuksen kevään koittaessa.

Faunatica Oy laati Harjuniityn asemakaavan suunnittelualueelta kattavan luontoselvityksen (Faunatica 31.12.2021). Huomautamme, että selvityksen arviot uhanalaisten luontotyyppien monimuotoisuuden merkityksestä kaavoituksessa ovat osin vanhentuneet. Luontokato on niin laajaa ja etenee nopeasti ketjureaktion tavoin, minkä vuoksi nykyisillä seurantamenetelmillä ei pystytä seuraamaan luonnon muutoksia ajantasaisesti.

YK:n Montrealissa 20.12.2022 järjestämä luonnon monimuotoisuuden kongressi hyväksyi maa-alan 30 prosentin suojelusta, josta 10 prosenttia tiukasti. Lisäksi sovittiin 30 prosentin ennallistamisesta, joka koskee esimerkiksi heikentyneitä lehtoluontotyyppisiä. Suomi on sitoutunut näihin päämääriin maailman 190 valtion kanssa. Tämä koskee myös Nokkaa.

Koska suunnittelualueella kyseessä on maaperältään pääosin runsas- ja keskivävyinen ja merkittävä rantaa myötäilevä lehtoalue, luontoselvityksiä on tarpeen täydentää sammal- ja sieniselvityksillä.

Asemakaavaluonnoksen osoittama asutuksen sijoittelu edellyttää täydennystä kasvillisuus selvityksiin. Selkärangattomia lajeja ei ole selvitetty, vaikka lehdot ja rantavyöhykkeet ovat usean uhanalaisen eliölajiryhmän elinympäristöjä.

Suunnittelualueella Nokianvirran lehdoissa kasvaa runsaasti lehtokuusamaa (*Lonicera xylosteum*), joka on uhanalaisen vaarantuneen (VU) kuusamalasisiiven (*Synantheson soffneri*) ravintokasvi. Kuusamalasisiipi on harvinainen laji ja kun sitä on löytynyt Nokialta monesta lehdestä, on perusteltua syytä olettaa lajia elävän myös Nokianvirran rinnelehdossa. (Marko Jaakkola 2019-2020)

Esitämme, että Nokianvirran lehdoissa selvitetään kuusamalasisiiven esiintyminen ja selvitetään sammalten, sienten ja lehtojen päivä- ja pikkuperhosten esiintyminen.

4. SUUNNITELMASTA LUONTOON KOHDISTUVIEN RISKIEN EHKÄISY

- 4.1. Uhanalaisten luontotyyppien, merkittävän eliölajiston ja luonnon monimuotoisuus Lainausta Faunatica Oy:n luontoselvityksestä 31.12.2021. Alleviivaukset SLL Nokian. ”*Selvitysalueelta rajattiin 49 arvokasta luontotyyppikohdetta. Nokianvirran rantalehdot ovat vähintään maakunnallisessa, mutta ehkä jopa valtakunnallisessa mittakaavassa arvokkaita. Suuri osa rantalehdoista täyttää luonnonsuojelulain 29 §:n mukaisen suojeltavan luontotyypin, pähkinäpensaslehdon kriteerit.*

Muualtakin selvitysalueelta rajattiin luonnonsuojelulain 29 §:n mukaisia pähkinäpensaslehtoja ja vuorijalavalehtoja.

Lisäksi rajattiin muita arvokkaita lehto-, kangasmetsä- ja kalliokohteita ja kaksi arvokasta perinnebiotooppia. Useissa lehdoissa virtaa luonnontilaisen kaltaisissa uomissa noroja, jotka ovat vesilain 2 luvun 11 §:n mukaisia suojeltavia kohteita, joiden luonnontilan vaarantaminen on lain mukaan kielletty. Suosittelemme luonnonsuojelulain luontotyyppien lisäksi säästämään Nokianvirran rantalehdot kokonaisuudessaan. Luonnonsuojelualueiden laajentamista viereisille lehtokohteille on suositeltavaa. Suosittelemme myös muiden luontotyyppikohteiden säästämistä maankäytössä.”

Faunatica Oy:n vuonna 2021 laatiman luontoselvityksen mukaan selvitysalueella on 13 luvun 29 §:n mukainen suojeltavaa luontotyyppiä ja kuusi Vesilain 2 luvun 11 §:n mukaista kohdetta sekä 27 muuta kirjattua kohdetta, joissa kolmessatoista on Metso peruste I, kahdessa I - II, viidessä II ja kahdessa III. Neljä kohdetta on muita elinympäristöjä kuin metsää.

Faunatican raportti osoittaa kiistattomasti suunnittelualueen luontotyyppien arvoa. Kaavoittaja vähättelee niiden merkitystä ja aliarvioi luontotyyppien arvoluokkia tavoitteenaan osoittaa oikeutta niiden hävittämiseen. Pidämme tätä kestämättömänä ja vastuuttomana.

Mielestämme kaavoittajan tehtävä ei ole pohtia taantuvaa luontoa osoittavien uhanalaisten luontotyyppien statusta tai merkitystä. Kaavoittajan tehtävä on esittää maankäyttöä niin, että kaavoituksella ei hävitetä eikä heikennetä suojelualueita, luonnonsuojelulla suojeltuja ja uhanalaisia luontotyyppisiä eikä geologisia ja kulttuurisia kohteita.

Pidämme kaavoituksen ongelmana sitä, että suojavyöhykkeet puuttuvat luonnonsuojelualueilta ja uhanalaisilta luontotyypeiltä. Luonto ei toimi kaavoittajan työpöydän osoittamalla tavalla. Suojelu- ja arvokkaiden luontoalueiden säilyminen edellyttää vaihtumisvyöhykkeitä suojaamaan näiden lajiston elinympäristöä liialta valolta ja haihtumiselta.

Esitämme vähintään 20 metrin levyisten suojavyöhykkeiden osoittamista kaikkien luonnonsuojelualueiden ja uhanalaisten luontotyyppien ympärille yllä mainittuihin kohteisiin.

Kaavoittajan tulee arvostaa luontoa ja rajata luonto-, liito-orava- ja lepakkoselvitysten osoittamat merkittävät alueet maankäytön ulkopuolelle. Kaupungin vastuulla on Montrealin luontosopimuksen edellyttämään luonnonsuojeluun ja ennallistamiseen varautuminen. Luontoselvityksissä mainitut arvokkaat luontotyypit ovat tulevaisuuden suojelukohteita.

4.2. Nokianvirran rantaa ja lehtoja halkaiseva virkistysreitti

Asemakaavaluonnokseen on tehty lännessä Nokianvirran lehtorinnettä ja rantaa halkova virkistysreitti. Reitti on osoitettu pohjaväriltään vihreillä pallukoilla, mikä antaa harhaanjohtavan kuvan virkistysreitin vaikutuksista.

Virkistysreitti olisi pitänyt esittää leveällä valkoisella viivalla, mikä osoittaisi fyysisesti, kuinka reitti leikkaisi lehtoluontoon avohaavan. Toteutuessaan virkistysreitti tulisi pirstomaan ja halkaisemaan nykyisen jäljellä olevan ehyen lehtoalueen.

Nokianvirran rantaan esitetty virkistysreitti on osoitettu kulkemaan uhanalaisten eliölajien elinympäristöjen sekä uhanalaisten ja luonnonsuojelulain 29 § mukaisten luontotyyppien läpi. Faunatica Oy:n luontoraportista ilmenee, että rantavyöhyke on liito-oravien ja lepakkolajien elinympäristöä. Useat uhanalaiset kasvi- ja sammallajit elävät rinteiden ja rantalehtojen tihkupinnoilla, noroilla ja puroilla.

Reitti olisi mahdotonta rakentaa vaarantamatta edellä mainittujen uhanalaisten ja luonnonsuojelulain vastuulajien esiintymiä ja luontotyyppien olosuhteita. Tätä ei ole otettu huomioon reitin sijoitusta suunnitellessa.

Idässä reitti on osoitettu kulkemaan Utolan pähkinäpensaslehdon luontotyyppin suojelualueen pohjoisrajalla, mikä halkaisisi kuivaa, tuoretta ja kosteaa lehtoa. Reitti kulkisi uhanalaisten ja luonnonsuojelulain mukaisten vuorijalava- ja pähkinäpensaslehtojen läpi ja rantaviivalla Haaviston luonnonsuojelualueetta viistäen.

Suunniteltu reitti kulkisi saviperäisellä ja osin pohjaveden tihkupintaisilla savi- ja liejusavimailla. Reitin alta pitäisi hakata puustoa ja tehdä raskaita koneellisia kaivauksia ja paalutuksia. Tämä ei voisi olla vaikuttamatta rinteiden tihkupintojen ja valumien rikkoutumiseen ja kuivumiseen ja näistä riippuvaisen lajiston taantumiseen.

On huomattava, että puuston hakkuun haihduttava vaikutus ulottuu 30 metriä hakkuuta laajemmalle molempiin suuntiin.

Itäpuolella tämä tarkoittaisi 60 metrin levyistä valo- ja haihduntavaikutusta, minkä seuraukset kohdistuisivat muun muassa Utolan pähkinäpensaslehdon luonnonsuojelualueen pienilmastoon. Virkistysreitien sijoittaminen kalliorinteen lehtoihin tarkoittaisi mittavia kalliota ruhjovia perustustöitä, jotka johtaisivat muutoksiin suojelualueen kosteusolosuhteissa. Tästä seuraisi luontoarvojen taantumista ja häviämistä ja kuoliniskua imikälle, lehto-orvokille ja muille runsasravinteisen lehdon indikaattoreille.

Länsipuolella Haaviston luonnonsuojelualueen vuorijalavalehdosta häviäisi tärkeä vaihtettava rantavyöhyke. Haihdunta ja valovaikutus ulottuisivat syvälle lehtoon

luontoarvoja heikentäen. Reitti vaatisi myös valaistuksen, mikä toisi alueelle valosaasteen ja lisäisi luontoon kohdistuvaa häiriötä. Lisäksi reitti kulkisi yhden puron ja neljän noron yli.

Suunnitellun virkistysreitin seurauksena lehtojen haihdunta ja valo lisääntyisivät, mikä aiheuttaisi lehtojen luontotyyppien elinympäristöjen väistämätöntä kuivumista ja lajiston taantumista. Asemakaavaluonnoksessa tätä ei ole otettu huomioon.

Pidämme kaupungin arvokkaimmalle alueelle suunniteltua virkistysreittiä asemakaavaluonnoksen tavoitteiden vastaisena ja kaavaluonnoksen tavoitteiden ristiriidat konkretisoivana. Kaavoittaja perustelee Nokianvirran rantavyöhykkeen virkistysreittiä maisemien avaamisella. Tämä on vastoin asemakaavaluonnoksen luontoa koskevia sisältötavoitteita.

Kokonaisuutena pidämme virkistysreitit avaamissuunnitelmaa vastuuttomana luontoarvojen ja Nokianvirran viimeisten ihmisen toiminnalta luonnontilaisina säilyneiden alueiden heikennyksenä ja hävityksenä. Ihminen on aina luonnossa häiriö ja ihmismassat ovat vakava ja luontoarvojen taantumiseen johtava häiriö.

Huomautamme, että ihmisen toiveet eivät saa hävittää tai heikentää kaupungin arvokkaimman luontokokonaisuuden ominaispiirteitä. Nokianvirran maisemia on mahdollista katsella Melon patosillalta.

Utolan ja Haaviston lehdot ovat säilyneet ja säilyttäneet luontoarvonsa ja ominaispiirteensä juuri siksi, että ne eivät ole olleet ihmisen käytössä eikä niissä ole kuljettu. Suunnittelussa on jäänyt ottamatta huomioon, että lehdot ovat tulevaisuuden suojelupotentiaalia.

Esitämme, että Nokianvirran rantaan osoitettu virkistysreitti poistetaan asemakaavaluonnoksesta. Asemakaava-alueen virkistyskäyttöä osoitetaan arvokkaiden alueiden ulkopuolelle ja kulutusta ja häiriötä paremmin sietäville alueille.

- 4.3. Luontokadon torjunta ja ilmastonmuutoksen hillintä
Luontokato ja ilmastonmuutos ruokkivat toisiaan. Kaikki kasvipeitteisyys sitoo hiiltä ja kasvipeitteisten alueiden hävittäminen vapauttaa hiiltä ilmakehään. Myös yleiset luontotyytit ja kasvipeitteiset alueet ehkäisevät luontokatoa. Rakennettu ympäristö on poissa hiilinieluista ja luonnon monimuotoisuudesta. Maankäytölle tulee osoittaa hiili- ja luontokatoindeksi.

5. KULTTUURISTEN KOHTEIDEN HUOMIOIMINEN

Kuten Pirkanmaan maakuntamuseon antamassa lausunnossa todetaan, kaava-alue sijaitsee Nokian ja Pirkanmaan historiallisen perinnön kannalta tärkeällä Pyhäjärven-Nokianvirran-Kuloveden kulttuurimaisen alueella. Nokianvirran molempien rantojen maisemat ovat Nokian kaupungin vanhinta asutettua ja viljeltyä aluetta, joiden perinnemaisemilla on tärkeä sija nokialaisessa identiteetissä.

Tärkeää on myös muistaa alueen halki kulkevan keskiaikaisen Laidetien historiallinen arvo, muutenkin kuin vain mainintana kaavaselostuksessa. Asutushistoriaan liittyvien muinaiskohteiden lisäksi alueelta löytyy myös eri aikakausilta peräisin olevaa rakennusperintöä, mikä on tuottanut alueelle leimallista historiallista kerroksellisuutta. 8

Eri aikakausien perinnön näkyminen on tärkeä arvo sinänsä, jota ei tule väheksyä. Kaavaselostuksen tekstistä välittyvä useissa kohdissa ajatus erilaisen kulttuuriympäristöjen arvottamisesta. Tällainen ajatustapa on usein Suomessa johtanut monien arvokkaiden rakennusten ja ympäristöjen peruuttamattomaan tuhoamiseen.

Esimerkiksi teollisuusperintökohteiden arvo ja merkitys herättiin huomaamaan vasta 1990-luvulla. 43-sivuisessa kaavaselostuksessa käytetään 8 sivua kuvaamaan alueen rakennus- ja kulttuuriperintöä, mikä saa edelleen hämmästelemään koko kaavoitushankkeen perimmäistä aatepohjaa. Kaupungin suurten kasvutavoitteiden edessä ollaan valmiita uhraamaan kulttuuriperinnöltään arvokas ja monipuolinen alue.

Valitettavasti perinteisten nokiaalaisten maisemien arvo ei ole ennenkään painanut vaakakupissa. Aiempina esimerkkinä muun muassa Viikin alueen muuttaminen asumisalueeksi. Käsiteltävän kaavaselostuksen mukaan alueen maisemallisesti arvokkainta aluetta ovat sen vanhat viljelyalueet, mutta tälläkin kertaa nimenomaan nämä perinnemaisemat ovat suurimmassa vaarassa tuhoutua ja kadota.

Alueen kulttuurimaiseman kannalta suunnitelma Nokianvirran ylittävältä sillasta on ylimitoitettu ja tarpeeton. Kaavaselostuksessa mainitaan Nokianvirran rantojen kulttuuri- ja luonnonympäristöjen arvo, mutta samalla ollaan toisaalla tarvelemässä tämä maisemallinen kokonaisuus tielinjauksella ja virran ylittävällä sillalla.

Vaikutukset eivät ulotu yksinomaan Nokianvirran pohjoisrannalle vaan myös Taivalkunnantien ja Turuntien väliselle historialliselle viljelyalueelle. Taivalkunnantien varrella sijainneiden historiallisten Mattilan ja Kohmalan kylien peltoalueita koskevat vanhimmat kirjalliset maininnat ovat peräisin 1500-luvulta. Alue muodostaa nokiaalaisittain poikkeuksellisen esimerkin vanhasta maatalousmaisemasta, minkä lisäksi tältäkin alueelta löytyy Museoviraston tietokantaan merkittäviä muinaisjäännekohteita.

6. YMPÄRISTÖHÄIRIÖT

Kaavaselostuksessa todetaan, että ”Alueen merkittävimmät ympäristöhäiriöt aiheutuvat Siuronvaltatien ja Tampere-Pori junaradan liikennemelusta ja tärinästä, Melon voimalaitoksen muuntamokentän ja voimalinjojen sähkömagneettisista kentistä sekä puhdistamojen hajuhaitoista.

Sitowise Oy:n tekemien liikennemelulaskentojen mukaan nykytilanteessa kaava-alueella sijaitsee osittain kolme ja kokonaisuudessaan yksi asuinrakennus päiväajan ohjearvon 55 dB ylittävällä keskiäänitasoalueella (liite 1). Raideliikenteen yöaikaan painottuvasta tavarajunaliikenteestä johtuen yöajan 50 dB keskiäänitasoalue on selvästi päiväajan 55 dB keskiäänitasoaluetta laajempi ja yöajan ohjearvon 50 dB ylittävällä alueella sijaitsee osittain seitsemän ja kokonaisuudessaan kolme asuinrakennusta (liite 1). Ennustetilanteessa 2040 keskiäänitasoalueet ovat liikenteen kasvusta johtuen hieman nykytilannetta laajempia (liite 2).

Alueen päämelulähde on raideliikenne ja yöajan keskiäänitaso on meluntorjunnan kannalta päiväajan keskiäänitasoa mitoittavampi. (...) Asumista tai muita herkkiä toimintoja ei tule osoittaa ilman riittäviksi tutkittuja meluntorjuntatoimenpiteitä alueille, joilla yöajan keskiäänitaso ylittää 50 dB vuoden 2040 ennustetilanteessa (liite 2).

Lähinnä raidetta sijaitsevien asuinrakennusten kohdalle laaditun karkean meluntorjuntatarkastelun perusteella (kuva 2) mahdollisten uusien ratamelusteiden osalta on hyvä varautua yli 2 m korkeisiin meluseiniin.

Selvityksessä ei ole yritettykään huomioida suunnitellun Nokianvirran ylittävän tieyhteyden aiheuttamaa merkittävää ympäristömelua. Liikennemelu kaikuisi korkealta ruhjelaakson kallioisilla seinillä. Kallioruhjeen ylityksessä ei pystyittäisi kontrolloimaan melun leviämistä laajoille alueille riittävästi edes melunvaimennuskaitein.

Annetut melun ylärajat luonnonsuojelu-, virkistys- ja asuinalueilla tulitaisiin ylittämään. Osayleiskaavaan ja Pirkanmaan maakuntakaavaan sijoitettuna näin leväperäinen siltavaraus ei ole hyväksyttävä.

Sitowise Oy:n tekemien liikennetärinälaskentojen perusteella kaava-alueella on mahdollinen tärinäriski tärinäherkkien maalajien alueilla perustuen uusien rakennusten värähtelyluokituksen tasoon 0,30 mm/s. Luokituksen mukaan tämä tarkoittaa, että 15 % ihmisistä voi kokea tärinän häiritseväksi. Laskentojen perusteella suojaetäisyydet radasta uusille asuinrakennuksille vaihtelisivat 34 metrin etäisyydellä radasta (kalliolla) ja pisimmillään 810 metriä radasta (maalaji hiesu).

Melun ja värähtelyn vaikutukset ja turvaetäisyydet liikenteen ja maalajien perusteella on huomioitava käytännön tasolla. Terveelliseen elinympäristöön velvoittavat maankäyttö- ja rakennuslaki, ympäristönsuojelulaki, laki ympäristövahinkojen korvaamisesta, terveydensuojelulaki, asumisterveysasetus sekä asetus rakennuksen ääniympäristöstä.

Vaadimme, että Harjuniityn seisakkeen osayleiskaavaan ei osoiteta varausta Nokianvirran ylittävälle moottoriajoneuvosillalle luontoon, maisemaan ja kulttuurisiin arvoihin kohdistuvien mittavien menetysten sekä meluhaittojen perusteella

7. ASEMAKAAVALUONNOKSEN RISTIRIITA YLEISKAAVAN KANSSA

Yksi uusista pientalojen AR-korttelialueista on sijoitettu Kullaanvuoren nykyisen jätevedenpuhdistamon alueelle. Harjuniityn seisakkeen osayleiskaavassa kyseinen asuinkorttelin alue on kaavamerkinnällä ET- Yhdyskuntateknisen huollon alue ja V- virkistysalue. Asemakaavan tulee perustua yleis- tai osayleiskaavaan. Tällä perusteella asemakaavaluonnos on 10.12.2012 voimaan tulleen Harjuniityn osayleiskaavan vastainen.

Maankäyttö- ja rakennuslain 42 §:n Yleiskaavan oikeusvaikutuksista muuhun suunnitteluun ja viranomais toimintaan:

”Yleiskaava on ohjeena laadittaessa ja muutettaessa asemakaavaa sekä ryhdyttäessä muutoin toimenpiteisiin alueiden käytön järjestämiseksi.

Olemme jo Harjuniityn seisakkeen osayleiskaavasta antamassamme mielipiteessä vaatineet, että käytöstä pois jäävän vedenpuhdistamon paikalle ei osoiteta asuinrakentamista siellä elävän äärimmäisen uhanalaisen eliölajin vuoksi. Tämä on jäänyt ottamatta huomioon.

Jos lähelle rantaa sijaitsevalle kohteelle tulee asutusta, mitkään suositukset tai varotoimet eivät riittäisi torjumaan asutuksen aiheuttamaa luontoon kohdistuvaa kulutusta, häiriötä ja puuston hävitystä. Tämä on nähtävissä muun muassa Viinikanniemen rantapuustossa.

Entisen jätevedenpuhdistamon alue tulee jättää palautumaan kallionaluslehdoksi, jota se on ennen ihmisen toimia ollutkin. Puhdistamon aluetta ympäröi luonnonsuojelulain 29 § pähkinäpensaslehdon luontotyyppi ja pähkinäpensas leviää hyvin suotuisalle maannokselle. Alue tulee siivota puhdistamon jäljiltä ja osoittaa se palautuvaksi luontotyyppiä. Alueesta tulee hyvä seurantakohte luonnon ennallistumiselle.

LOPUKSI

Asemakaavaluonnoksen tavoitteissa kerrotaan, että alueen suunnittelussa kiinnitetään erityistä huomiota kulttuuriympäristön, maiseman ja luontoarvojen säilymiseen.

Nyt esitetty asemakaavaluonnos on sovittamattomassa ristiriidassa yllä kerrottuihin tavoitteisiin nähden. Utolan ja Haaviston kosteat, tuoreet ja kuivat lehdot, lehtomaiset kankaat, kalliokedot ja perinnemaisemat ovat uhanalaisia luontotyyppisiä, jotka tulee jättää kokonaan rakentamisen ja muun maankäytön ulkopuolelle. Arvokkaille luonto- ja kulttuurikohteille tulee jättää riittävät suojavyöhykkeet.

Kasvu ja kehitys eivät saa olla perusteita, joilla luontoa kohdellaan kuin vaihtovälinettä. Nokian tulee noudattaa Suomen sitomia kansainvälisiä ilmasto- ja suojelusopimuksia.

Maankäytön suunnitelmissa luontoon kohdistuva tavoitteiden ja toteutuman välinen ristiriita tuottaa kunnan ekologisille tavoitteille uskottavuusongelman ja mainehaitan, jota ei paranneta ylväillä sloganeilla.

Esitämme Harjuniityn keskustan asemakaavaluonnoksen palauttamista uudelleen valmisteltavaksi.

Nokialla 12.2.2024

Keijo Rantanen
Puheenjohtaja

Tiina Kauppi
Sihteeri

LIITTEET

Liite 1. Karttaliitteet 1a, 1b, 1c ja 1d Luontoinventoinneissa mainitut luonnonsuojelualueet sekä luonnonsuojelulain ja uhanalaiset luontotyyppit sijoitettuina asemakaavaluonnoksen maankäyttöön.

Liite 2. Luonnonsuojelulain erityissuojeltavien lepakkolajien havainnot

Liite 3. Harjuniityn keskustan asemakaavaluonnoksesta esitetyt selvitystarpeet ja aloitteet